

Ловінська Л. Г.,
д.е.н., професор, завідувач кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу,
Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана

МЕТОД ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Процеси, які відбуваються в економіці України та й усього світу, мають суттєвий вплив на розвиток професії бухгалтера, аудитора, фахівця податкової служби, податкового консультанта. Поширення транснаціональної економічної злочинності, високий рівень тінізації національної економіки розширили їх обов'язки. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX (далі – Закон 361) визначив фахівців, що працюють за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» як спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу [1]. Війна в Україні вимагає посилення ролі цих фахівців у сфері первинного фінансового моніторингу. Водночас їх підготовка з наданням знань з фінансового моніторингу нашкодується на низку перешкод, серед яких відсутність наукових досліджень онтологічного характеру, які визначили б бачення сутності його предмету, методу та інших фундаментальних категорій. [2, 3].

Досліджуючи сутність методу фінансового моніторингу як практичної діяльності, автор застосував операціоналістичний підхід і виходив з позиції закладеної в Законі 361, тобто розглядав фінансовий моніторинг як процес, котрий складається із послідовної реалізації низки заходів, спрямованих на протидію відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (далі – ВК/ФТ). Зазначені заходи являють собою послідовно здійснювані процедури визначені законодавством та узвичаєні практикою фінансового моніторингу.

Відповідно до Закону 361, процедури фінансового моніторингу спрямовані на реалізацію ризик-орієнтованого підходу, який передбачає виявлення, оцінку та управління ризиками ВК/ФТ з метою мінімізації таких ризиків.

Зазначені процедури здійснюються в три етапи.

1. Спостереження за економічною діяльністю дійсних чи потенційних клієнтів, в результаті провадження якої виконуються фінансові операції та правочини, які можуть бути використані для ВК/ФТ, та фіксація його результатів.

На цьому етапі відбувається вивчення клієнтів до встановлення ділових відносин з ними, дослідження власне фінансових операцій та правочинів, активів, щодо яких проводяться операції чи здійснюються правочини. В процесі такої роботи збирається та накопичується інформація про клієнтів, їх представників, бенефіціарних власників.

2. Аналіз і оцінка потенційних і існуючих ризиків відмивання брудних коштів.

На другому етапі вивчається отримана на першому етапі інформація для виявлення протиправної діяльності. Зібрані і підготовлені дані трансформуються в релевантну інформацію з використанням різних аналітичних прийомів і способів, виходячи з певних інформаційних потреб фінансового моніторингу, групується в необхідному розрізі для ухвалення необхідних рішень.

3. Контроль дотримання клієнтом законодавства у сфері фінансово-господарської діяльності.

Результати аналізу є основою для висновку, чи є підозра вважати, що у діяльності клієнта присутні протизаконні фінансові схеми, спрямовані на відмивання брудних грошей, чи є підстави для висновку про призупинення операцій, заморожування (блокування) коштів клієнта. Результати контрольних заходів передаються підрозділу фінансової розвідки (Держфінмоніторингу) для проведення подальшого аналізу та прийняття рішення або про дозвіл на проведення операції СПФМ, або про передачу інформації до правоохоронних органів для оцінки обґрунтованості порушення кримінальної справи та її

порушення за наявності підстав. Таким чином, у методологічному плані фінансовий моніторинг являє собою процес послідовної реалізації сукупності контрольних дій з боку суб'єктів первинного та державного фінансового моніторингу, кожна з яких має відповідні наслідки, що спрямовані на протидію ВК/ФТ.

В процесі проведення фінансового моніторингу на первинному і державному рівні вся інформація, яка досліджується та є результатом дослідження належить до фіксації – документування. Документування є важливою складовою фінансового моніторингу, бо виключно на основі задокументованих даних ухвалюються рішення.

Тож метод фінансового моніторингу включає такі прийоми:

- Спостереження за встановленням ділових відносин, правочинами, які укладаються, клієнтами дійсними і потенційними
- Перевірка (належа перевірка) клієнта і фінансової операції
- Аналіз ризиків ділових відносин, клієнтів, операцій (через застосування ризик-орієнтованого підходу відповідно до Закону 361)
- Документування результатів спостереження, перевірки, аналізу.

Література

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12 2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
2. Ловінська Л. Г. Розвиток фінансового моніторингу як науки у контексті євроінтеграції України. *Фінанси України*, 2022; 11. – с. 49-63
3. Ловінська Л. Г. Визначення предмету фінансового моніторингу як різновиду фінансового контролю/ Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах повоєнного відновлення України [Електронний ресурс]: Збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної конференції; 8 грудня 2023 р. К.: КНЕУ, 2023. 258 с., с. 19 – 22.